

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY

JULIANE KOKOTT

přednesené dne 29. ledna 2004¹

„Pro účely této směrnice se:

I – Úvod

1. Projednávaný případ se týká výkladu směrnice Rady 75/442/EHS ze dne 15. července 1975 o odpadech², ve znění směrnice Rady 91/156/EHS ze dne 18. března 1991³ (dále jen „rámcová směrnice o odpadech“) s ohledem na uhlovodíky, které unikly z čerpací stanice, která nebyla nepropustná, a znečistily okolní zeminu. Cour d'appel de Bruxelles se táže, zda se v případě těchto uhlovodíků a znečištěné zeminy jedná o odpad a zda lze ropný podnik, který si čerpací stanici pronajal, uzavřel dohodu o provozování s provozovatelem a dodával mu uhlovodíky, považovat za původce nebo držitele odpadů.

- a) ‚odpadem‘ rozumí jakákoli látka nebo předmět spadající do kategorií uvedených v příloze I, kterých se držitel zbavuje, má v úmyslu se zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil;

[...]

- b) ‚původcem‘ rozumí kdokoli, jehož činností vzniká odpad („prvotní původce“) nebo kdokoli, kdo provádí předzpracování, směšování nebo jiné činnosti, jejichž výsledkem je změna charakteru nebo složení odpadů;

II – Právní rámec

2. Článek 1 rámcové směrnice o odpadech obsahuje následující definice:

- c) ‚držitelem‘ rozumí původce odpadu nebo fyzická nebo právnická osoba, která je vlastníkem odpadu [má odpad ve svém držení];

1 – Původní jazyk: němčina.

2 – Úř. věst. L 194, s. 39; Zvl. vyd. 15/01, s. 23.

3 – Úř. věst. L 78, s. 32; Zvl. vyd. 15/02, s. 3.

- d) [...]

3. Příloha I definuje různé kategorie odpadů, mezi nimi tyto dvě následující:

— předchozí držitelé nebo výrobce výrobku, z něhož odpad vznikl.“

„Q4 Látky náhodně rozsypané [vypuštěné], ztracené nebo znehodnocené nehodou, včetně všech látek, vybavení atd. znečištěných v důsledku uvedené nehody“

5. Příslušné předpisy belgického práva převzaly doslovné znění čl. 1 písm. a) a přílohy I rámcové směrnice o odpadech.

a

„Q15 Kontaminované látky nebo produkty pocházející ze sanace půd“.

III – Skutkový stav, řízení a předběžné otázky

4. Článek 15 rámcové směrnice o odpadech upravuje odpovědnost za náklady na odstranění odpadů:

6. Paul Van de Walle, Daniel Laurent a Thierry Mersch (dále jen „obvinění“) jsou vedoucí pracovníci společnosti Texaco SA (dále jen „společnost Texaco“). V původním řízení jsou obviněni z toho, že se dopustili trestných činů v souvislosti s právními předpisy o odpadech. Společnost Texaco je účastníkem řízení jako osoba občansko-právně odpovědná.

„Na základě zásady ‚znečišťovatel platí‘ musí náklady na odstraňování odpadů nést

— držitel, který přenechá manipulaci s odpadem zařízení, které odpad sbírá, nebo podniku uvedenému v článku 9, nebo

7. Texaco si pronajala čerpací stanici, která je předmětem sporu, v roce 1981 a v roce 1988 uzavřela s provozovatelem dohodu o provozování. V lednu 1993 bylo objeveno, že z uskladňovacích zařízení čerpací stanice

unikly uhlovodíky. Tyto uhlovodíky znečistily zeminu v okolí uskladňovacích zařízení a dorazily do sklepa sousední budovy.

8. Technická kontrola prokázala, že potrubí uskladňovacího zařízení na naftu a uskladňovacího zařízení na bezolovnatý benzín s oktanovým číslem 98 netěsnilo. Posledně jmenované uskladňovací zařízení mělo kromě toho díry. Při kontrole zásob se ukázalo, že od počátku října 1992 zmizelo přibližně 800 litrů bezolovnatého benzínu s oktanovým číslem 98.

9. V únoru 1993 byl provoz čerpací stanice zastaven. Předtím byla vypovězena jak dohoda o provozování s provozovatelem, tak nájemní smlouva s vlastníkem pozemku. Od léta 1993 již společnost Texaco neplatila žádné nájemné.

10. Společnost Texaco nechala provést – bez uznání právní povinnosti – do května 1994 různé sanační práce na půdě. Následné analýzy podzemních vod však ukázaly, že půda je stále ještě znečištěná uhlovodíky.

11. Jelikož společnost Texaco od května 1994 neprovedla žádné další sanační práce na půdě znečištěné uhlovodíky, Ministère

public (státní zastupitelství) podalo dne 10. září 1998 z důvodu porušení právních předpisů o odpadech obžalobu proti dotčeným třem obviněným na základě jejich postavení u společnosti Texaco a proti společnosti na základě její občanskoprávní odpovědnosti. Kraj Brusel-hlavní město byl účastníkem tohoto řízení jako poškozený. Soud obviněné v prvním stupni osvobodil. Občanskoprávní adhezní řízení proti společnosti Texaco bylo kvůli nepřislušnosti trestního soudu vyplývající ze zproštění obžaloby zastaveno.

12. Cour d'appel se zabývá odvoláním podaným Ministère public (státním zastupitelstvím) a krajem Brusel-hlavní město. Pochybuje, že znečištěnou zeminu lze považovat za odpad. Vymezení pojmu „opuštěný odpad“ je v tomto ohledu sporné.

13. Cour d'appel proto Soudnímu dvoru pokládá následující předběžné otázky:

„Musí být čl. 1 písm. a) směrnice Rady 75/442/EHS ze dne 15. července 1975 o odpadech, ve znění směrnice Rady 91/156/EHS ze dne 18. března 1991, který vymezuje pojem odpadu jako *jakoukoli látku nebo předmět spadající do kategorií uvedených v příloze I, kterých se držitel zbavuje, má v úmyslu se zbavit nebo se od něho na základě platných vnitrostátních právních předpisů požaduje, aby se jich zbavil*, a čl. 1 písm. b) a c) téže směrnice, v nichž je

vymezen původce odpadů jako „kdokoli, jehož činností vzniká odpad (»prvotní původce«), nebo kdokoli, kdo provádí předzpracování, směšování nebo jiné činnosti, jejichž výsledkem je změna charakteru nebo složení odpadů“, a držitel jako „původce odpadu nebo fyzická nebo právnická osoba, která má odpad ve svém držení“, vykládány tak, že mohou být použitelné na ropný podnik, který vyrábí uhlovodíky a prodává je vedoucímu čerpací stanice, který provozuje některou z jeho čerpacích stanic na základě smlouvy o nezávislém provozování s [vyloučením] jakéhokoli vztahu podřízenosti vůči němu, v případě, že tyto uhlovodíky prosakují do půdy, a tím způsobují znečištění zeminy a podzemních vod?

Je třeba se naopak domnívat, že kvalifikace odpadů ve smyslu výše uvedených ustanovení se použije pouze v případě, že takto znečištěná zemina je vykopána?“

IV – Právní posouzení

14. Podstatou předběžných otázek Cour d'appel je, zda zeminu znečištěnou uniklými uhlovodíky lze považovat za odpad a zda společnost Texaco může být považována za původce nebo držitele případných odpadů.

A – K pojmu odpadu

1. Argumenty účastníků řízení

15. Všichni účastníci řízení se shodují na tom, že uniklé uhlovodíky a znečištěnou zeminu je možno považovat za odpad teprve tehdy, když se jich jejich držitel zbavuje, má v úmyslu se zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil.

16. Podle názoru kraje Brusel-hlavní město se držitel uhlovodíků zbavil těchto uhlovodíků jejich únikem. Přesně tato situace je zahrnuta kategorií odpadů Q4. Kategorie odpadů Q5, Q12 a Q13⁴ hovoří ve prospěch toho, že i znečištěná zemina je odpadem. Bez ohledu na otázku, zda se držitel zeminy zbavil nebo měl v úmyslu se jí zbavit, může pojmový znak odpadu vyplynout z povinnosti se zeminy zbavit. Taková povinnost odpovídá cíli rámcové směrnice o odpadech, a sice ochraně lidského zdraví a životního prostředí, a vysoké úrovni ochrany životního prostředí, o kterou je třeba usilovat podle čl. 174 odst. 2 ES. Brání obcházení povinností vyplývajících z právních předpisů o odpadech směšováním

⁴ – Q5 a Q12 se týkají znečištěných látek, Q13 se týká „jakýchkoli látek nebo výrobků, jejichž užívání bylo zakázáno zákonem“.

odpadů s půdou. Pokud by znečištěná zemina nebyla odpadem, nebyly by povinnosti k odstraňování odpadů bez ohrožení lidského zdraví a bez poškozování životního prostředí podle článku 4 rámcové směrnice o odpadech použitelné.

17. Povinnost zbavit se znečištěné zeminy podle názoru kraje Brusel-hlavní město také může vyplývat z vnitrostátního práva. V kraji Brusel-hlavní město neexistuje žádná zvláštní povinnost k sanaci znečištěné zeminy, lze ji však odvodit z občanského práva. Taková povinnost je uznávána určitými autory rovněž tehdy, pokud pro dotýčnou látku není možné žádné právně a technicky přípustné využití. To platí především pro uniklé uhlovodíky.

18. Obvinění a společnost Texaco považují otázku, zda se jedná o odpad, v původním řízení za nepodstatnou, protože v žádném případě nejsou ani držiteli, ani původci případně vzniklých odpadů.

19. Zdůrazňují, že ani oni, ani provozovatel nevěděli, že uhlovodíky unikaly. Určité věci se lze ale zbavit pouze vědomě. To není

v rozporu ani s rozsudkem Vesso a Zanetti⁵. Podle něj sice pojem „odpadů“ nepředpokládá, že držitel, který se nějaké látky nebo předmětu zbavuje, chce vyloučit jejich následné využití jinými osobami. Nevědomost unikání uhlovodíků není s touto situací srovnatelná. Z toho důvodu ještě nemůže být při úniku uhlovodíků řeč o odpadu.

20. O odpad se však podle nich jedná v okamžiku, kdy se držitel s vědomím znečištění půdy začne zeminy zbavovat. To lze v projednávaném případě předpokládat v okamžiku, ve kterém bylo objeveno znečištění půdy a ve kterém byla provedena první sanační opatření. Obvinění a společnost Texaco v této souvislosti však zdůrazňují, že nebyli ani držitelem, ani původcem těchto odpadů.

21. Komise konstatuje, že definice odpadu vyplývá z článku 1 rámcové směrnice o odpadech, zatímco příloha I této směrnice a Evropský katalog odpadů tuto definici ilustrují. Uniklé uhlovodíky spadají pod kategorii odpadů Q4. Tato kategorie ukazuje, že zákonodárce zamýšlel do pojmu „zbavit se“ zahrnout nehody. Proto jsou uniklé uhlovodíky odpadem.

⁵ – Rozsudek ze dne 28. března 1990 ve věcech C-206/88 a C-207/88 (Recueil, s. I-1461).

22. Kategorie odpadů Q4 podle svého znění může, podle názoru Komise, zahrnovat rovněž znečištěnou zeminu. Komise však zpochybňuje, že by přírodní složky jako půda, voda a vzduch mohly být považovány za odpad jenom na základě znečištění. Účelem rámcové směrnice o odpadech je spíše ochrana těchto složek. Jen stěží si lze představit, že by se na tyto složky použily pojmy odstraňování nebo využití. Spíše musejí být v případě znečištění sanovány nebo podrobeny jinému nakládání, aby se zabránilo negativním účinkům. Proto je nelze považovat za odpad.

23. Jakmile je ale znečištěná zemina vykopána, nejedná se podle názoru Komise již o přírodní složku, ale o movitou věc, výrobek nebo látku, které byly znečištěny v důsledku nehody podle kategorie odpadů Q4. Povinnost k odstranění uniklých uhlovodíků – kvalifikovatelných jako odpad – implikuje, že znečištěná zemina musí být vykopána.

2. Právní posouzení

24. V okamžiku úniku a po tomto okamžiku se uhlovodíky smísily s okolní zeminou. Je třeba vycházet z toho, že tato směs nemůže být alespoň částečně oddělena bez zvláštních opatření. Proto nelze odděleně posoudit, zda

uniklé uhlovodíky musí být považovány za odpad. Spíše se nabízí otázka, zda jako odpad musí být kvalifikována znečištěná zemina ve svém celku.

25. Cílem rámcové směrnice o odpadech je podle jejího třetího bodu odůvodnění ochrana lidského zdraví a životního prostředí před škodlivými vlivy sběru, přepravy, zpracování, skladování a skládkování odpadů. Podle čl. 174 odst. 2 ES je politika Společenství v oblasti životního prostředí zaměřena na vysokou úroveň ochrany a je založena na zásadách obezřetnosti a prevence. Z toho Soudní dvůr vyvodil, že pojem odpadu nemůže být vykládán restriktivním způsobem⁶.

26. Podle čl. 1 písm. a) prvního pododstavce rámcové směrnice o odpadech se za odpad považuje jakákoli látka nebo předmět spadající do kategorií uvedených v příloze I, kterých se držitel zbavuje, má v úmyslu se zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil. Uvedená příloha stejně jako Evropský katalog odpadů vysvětlují a upřesňují tuto definici stanovením seznamů látek a předmětů, které mohou být kvalifikovány

6 — Rozsudky ze dne 15. června 2000, ARCO Chemie Nederland a další (C-418/97 a C-419/97, Recueil, s. I-4475, body 38 a násl.) a ze dne 18. dubna 2002, Palin Granit a Vehnassalon kansanterveysyön kuntayhtymän hallitus (C-9/00, Recueil, s. I-3533, bod 23).

jako odpady. Podle názoru Soudního dvora však mají pouze informativní charakter⁷.

27. Rozhodující je, zda se držitel nějaké věci zbavuje, má v úmyslu se jí zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jí zbavil. Podle rozsudku ARCO se toto musí zkoumat na základě všech okolností. Přitom se musí zohlednit cíl směrnice a musí se dbát na to, aby nebyla omezena její účinnost⁸.

a) Ke kategorii odpadů Q4

28. Kategorie odpadů Q4 indikuje, že se u znečištěné zeminy jedná o odpad. Zahrnuje látky náhodně vypuštěné, ztracené nebo znehodnocené nehodou, včetně všech látek, vybavení atd. znečištěných v důsledku uvedené nehody. Již samotný pojem „látka“ je velmi široký a může zahrnovat zeminu jako součást půdy. Navíc není tato kategorie formulována vyčerpávajícím způsobem.

29. Zčásti se však z kategorie odpadů Q15, která zahrnuje především vykopanou půdu,

vyvozuje, že znečištěná půda, která ještě nebyla vykopána, není odpadem⁹. Neexistuje však žádný podklad pro to, že by kategorie odpadů Q15 vyčerpávajícím způsobem definovala okolnosti, za jakých může být zemina odpadem. Pro zahrnutí dosud nevykopané půdy hovoří i podkapitola 17 05 Evropského katalogu odpadů¹⁰, jejíž nadpis zní „Zemina a vytěžená hlušina“, a která uvádí položky 17 05 03 „Zemina a kamení obsahující nebezpečné látky“, a 17 05 04 „Zemina a kamení neuvedené pod položkou 17 05 03“. Tyto kategorie by v podstatě mohly zahrnovat i nevykopanou půdu.

30. V pozadí názoru, podle kterého nemůže být nevykopaná půda odpadem, může být skutečnost, že různé členské státy omezují pojem odpadu na movité věci¹¹. Normativní

9 — Ludger-Anselm Versteijl, „Der Abfallbegriff im Europäischen Recht – Eine unendliche Geschichte“, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2000, 585 (586); Martin Dieckmann, *Das Abfallrecht der Europäischen Gemeinschaft*, Baden-Baden 1994, s. 152 a násled.

10 — Rozhodnutí Komise 2000/532/ES ze dne 3. května 2000, kterým se nahrazuje rozhodnutí Komise 94/3/ES ze dne 20. prosince 1993, kterým se stanoví seznam odpadů podle čl. 1 písm. a) směrnice Rady 75/442/EHS o odpadech, a rozhodnutí Rady 94/904/ES ze dne 22. prosince 1994, kterým se stanoví seznam nebezpečných odpadů ve smyslu čl. 1 odst. 4 směrnice 91/689/EHS o nebezpečných odpadech, (Úř. věst. L 226, s. 3; Zvl. vyd. 15/05, s. 151), ve znění rozhodnutí Rady 2001/573/ES ze dne 23. července 2001, kterým se mění rozhodnutí 2000/532/ES, kterým se stanoví seznam odpadů, (Úř. věst. L 203, s. 18; Zvl. vyd. 15/06, s. 165).

11 — Především Německo a Francie, v Itálii se toto omezení zakládá na rozsudku Corte suprema di cassazione ze dne 18. září 2002, č. 31011. Oproti tomu Rakousko rozšiřuje pojem odpadu na ty movité věci, které přišly do kontaktu s půdou, a ty, které poškozují životní prostředí (čl. 2 odst. 2 Abfallwirtschaftsgesetz (spolkový zákon o odpadovém hospodářství).

7 — K předešlému viz rozsudek Palin Granit, uvedený v poznámce pod čarou 6, bod 22.

8 — Rozsudek ARCO, uvedený v poznámce pod čarou 6, bod 73.

tradice v některých členských státech však nemůže být určující pro výklad pojmů práva Společenství.

organizaci odstraňování odpadů podle článku 5 a následujících a může přispět k vysoké úrovni ochrany.

31. Argument Komise, že přírodní složky jako takové nemožou být odpadem, je založen na cíli článku 4 rámcové směrnice o odpadech, který požaduje mimo jiné ochranu půdy před nebezpečným vycházejícím z odpadů. Tady však nejde jenom o neurčitou přírodní složku půdy, ale o přesně určitelné množství zeminy, ze kterého vychází ohrožení okolní půdy. Oproti názoru Komise mohou být na tuto zeminu použity postupy odstranění nebo využití.

32. S ohledem na vysokou úroveň ochrany, o kterou se podle čl. 174 odst. 2 ES musí usilovat, je třeba poznamenat, že nakládání s nevykopanou, znečištěnou zeminou jako s odpadem vede k docela smysluplným výsledkům. Z článku 3 rámcové směrnice o odpadech vyplývá prioritní pro předcházení nebo omezení vzniku takových odpadů a jejich nebezpečnosti. Podle článku 4 musí být taková zemina využita nebo odstraněna, aniž je ohroženo lidské zdraví a aniž jsou použity postupy nebo metody, které by mohly poškozovat životní prostředí. Na nakládání se znečištěnou zeminou může být použitelný rovněž další právní rámec pro

33. Proto je třeba dát přednost názoru, že nevykopaná znečištěná zemina může spadat do rozsahu působnosti kategorie odpadů Q4.

b) K pojmu „zbavit se“

34. Pro zjištění, zda se jedná o odpad, však není rozhodující zařazení do určité kategorie odpadů, ale skutečnost, zda se držitel zeminy zbavuje, má v úmyslu se jí zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jí zbavil.

35. Vůli zbavit se znečištěné zeminy je třeba vyloučit, dokud si držitel není znečištění zeminy vědom. Naopak, pokud se držitel dozví o znečištění, které vylučuje další využití zeminy v souladu s jejím určením, lze vůli se jí zbavit (není-li prokázán opak) presumovat. Například znečištění zemědělské půdy může poškodit plodinu nebo znečištění stavebního pozemku může mít za následek ohrožení zdraví uživatelů budovy nebo jejich obtěžování. V této ztrátě využitelnosti spočívá riziko charakteristické pro odpady, že držitel dotyčnou věc ani nevyužívá, ani nezajistí řádné nakládání s ní, a ta proto může

zatěžovat životní prostředí. V případě znečištěné zeminy k tomuto riziku dochází, pokud nejsou přijata žádná sanační opatření, takže znečištění se rozšiřuje. Předpoklad vůle zbavit se znečištěné zeminy však lze vyvrátit tím, že držitel učiní konkrétní opatření, aby byla využitelnost půdy obnovena, aniž by se jí zbavoval.

36. Vedle vůle zbavit se znečištěné zeminy může existovat také povinnost zbavit se znečištěné zeminy, která nepředpokládá ani vědomí, že zemina je znečištěna, ani úmysl se jí zbavit. Tato povinnost může vyplývat z nebezpečí způsobených znečištěním zeminy.

37. Je však vyloučeno, aby se z generální klauzule odpadového práva uvedená v článku 4 rámcové směrnice o odpadech vyvozovala povinnost zbavit se znečištěné zeminy. Přestože by obecná povinnost nakládat se znečištěnou zeminou tak, aby bylo chráněno lidské zdraví a životní prostředí, byla vítaná, tato povinnost je až právním následkem pojmového znaku odpadu a nemůže být použita k tomu, aby tento znak odůvodňovala. Proto je argument kraje Brusel-hlavní město, že znečištěná zemina musí být považována vždy za odpad, aby se zabránilo obcházení rám-

cové směrnice o odpadech, nepodstatný.

38. V případě povinnosti zbavit se nějaké látky je pojmový znak odpadu založen na souvztažnosti mezi odpadovým právem a právem zvláštním, které upravuje příslušná rizika v konkrétním případě. Toto zvláštní právo může být určeno zcela nebo zčásti právem Společenství nebo může být povahy výlučně vnitrostátní. Tak podle čl. 6 odst. 2 směrnice „Habitat“¹² členské státy přijímají vhodná opatření, aby v oblastech zvláštní ochrany vyloučily poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů a stejně tak vrušování druhů, pro něž jsou tato území určena. Potom může být například nezbytné odstranit znečištěnou zeminu, která ohrožuje kvalitu vody v chráněné humidní oblasti. Povinnost k odstranění znečištěné zeminy může vyplývat z vodního práva, ze zvláštních ustanovení týkajících se ochrany půdy nebo z obecných ustanovení o odvrácení nebezpečí. Podle judikatury mohou dokonce ustanovení týkající se odstraňování odpadů nepřímou zložit povinnost k sanaci půdy¹³, která může podle konkrétního případu vyžadovat také odstranění znečištěné zeminy. Jak vysvětluje kraj Brusel-hlavní město, taková povinnost může být založena též občanskoprávně¹⁴. Ve všech těchto pří-

12 — Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, (Úř. věst. L 206, s. 7; Zvl. vyd. 15/02, s. 102).

13 — Rozsudek ze dne 9. listopadu 1999 ve věci C-365/97 (Komise v. Itálie, San Rocco, Recueil, s. I-7773, body 108 a násl.).

14 — Viz též rozsudek ARCO, uvedený v poznámce pod čarou 6, bod 86, ve kterém je uveden příklad dohody.

padech se držitel musí zeminy zbavit bez ohledu na skutečnost, zda by tato zemina mohla dál plnit úkoly, které jí byly určeny.

c) Mezitímní závěr ke kvalifikaci jako odpad

39. Povinnost zbavit se znečištěné zeminy se však nesmí opírat o nebezpečí vycházející ze znečištění, pokud toto nebezpečí povoluje uchování zeminy na místě, například proto, že mohou být přijata dostatečná ochranná opatření bez vykopání. V tomto případě se držitel nemusí zeminy zbavovat.

42. Stručně shrnuto se tak musí konstatovat, že znečištěnou zeminu je třeba považovat za odpad, pokud je držitel kvůli znečištění povinen ji vykopat. Není-li prokázán opak, pojmový znak odpadu se předpokládá, pokud zemina nemůže být kvůli znečištění dále využívána v souladu se svým určením.

B – K odpovědnosti společnosti Texaco

40. Na základě informací předaných Soudním dvorem nelze posoudit, zda v projednávaném případě existuje povinnost vykopat znečištěnou zeminu a v jakém rozsahu je možné další využití znečištěné zeminy v souladu s jejím určením. To je vyhrazeno příslušnému soudu.

43. Nyní je třeba zkoumat, zda společnost Texaco může být považována za původce nebo držitele případně vzniklých odpadů. K tomu účelu vyjdeme z předpokladu, že znečištěná zemina je v projednávaném případě odpadem.

1. Argumenty účastníků řízení

41. Otázka, zda je třeba znečištěnou zeminu kvalifikovat jako odpad pouze poté, co byla vykopána, vyžaduje na základě dosavadního zkoumání negativní odpověď. Tato zemina může být odpadem již před vykopáním.

44. Kraj Brusel-hlavní město doplňuje vyličení skutečností Cour d'appel. Tvrdí, že společnost Texaco dodávala uhlovodíky čerpací stanici i poté, co bylo objeveno znečištění. Navíc škoda, která vznikla na usklad-

ňovacím zařízení, byla způsobena společností Texaco chybou při plnění v osmdesátých letech, tedy předtím, než čerpací stanici převzal poslední provozovatel. V dohodě o provozování si společnost Texaco vyhradila právo kdykoli kontrolovat zásoby uhlovodíků. Zástupce společnosti Texaco kontroloval každý měsíc prodaná množství. Provozovatel byl oprávněn využívat čerpací stanici k prodeji uhlovodíků, nebyl však oprávněn měnit zařízení čerpací stanice bez předchozího souhlasu společnosti Texaco. Při předání čerpací stanice nebyl v rozporu s dohodou o provozování dokumentován stav podzemních uskladňovacích zařízení.

45. Kraj Brusel-hlavní město zastává názor, že pojem držitele odpadu se musí vykládat široce. V projednávaném případě zahrnuje společnost Texaco, protože tato společnost si čerpací stanici pronajala, účinně kontrolovala její provoz a přinejmenším částečně sanovala znečištění zeminy. Je také producentem odpadů, protože uniklé uhlovodíky již nemohou být použity k žádnému legálnímu účelu.

46. Obvinění a společnost Texaco zastávají názor, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nezahrnuje otázku, zda společnost Texaco může být považována za držitele nebo původce odpadů.

47. Podle nich společnost Texaco zjevně neprodukovala žádné odpady, ale výrobky, a sice uhlovodíky. Za to, že se tyto uhlovodíky staly odpadem, je odpovědný pouze provozovatel čerpací stanice. Původního výrobce výrobku nelze činit odpovědným za to, že tento výrobek není později využíván v souladu se svým určením, ale že se z něj stane odpad.

48. Držba se podle nich vyznačuje faktickým ovládním věci. Společnost Texaco žádnou takovou moc s ohledem na uskladňovací zařízení nebo na dodané uhlovodíky neměla. Omezení dispozičního práva provozovatele ve vztahu k uskladňovacím zařízením vyplývá především z toho, že provozovatel není ani vlastníkem, ani nájemcem těchto zařízení. Dohoda o provozování však výslovně stanoví, že provozovatel je odpovědný za údržbu a kontrolu uskladňovacích zařízení. Podle ní také pouze provozovatel odpovídá za škody způsobené těmito zařízeními. Provozovatel je jediným vlastníkem uhlovodíků a osobou za ně plně odpovědnou. Stanovená kontrola zásob společností Texaco se s technickou kontrolou zařízení nedá srovnávat. Slouží pouze boji proti podvodům.

49. Komise zastává názor, že v projednávaném případě lze držitele odpadu určit tím, že se zjistí, kdo byl držitelem

uhlovodíků v okamžiku, kdy se staly odpadem. Nabytím uhlovodíků se provozovatel čerpací stanice stal vlastníkem. Ani výroba uhlovodíků společností Texaco nevede k jinému závěru, protože odpady vznikly v rámci činnosti provozovatele čerpací stanice.

a) K pojmu původce odpadu

2. Právní posouzení

50. Povinnosti uložené právní úpravou odpadů se mohou v projednávaném případě týkat společnosti Texaco pouze tehdy, pokud lze tuto společnost považovat za původce nebo držitele odpadů. Podle článku 8 rámcové směrnice o odpadech je držitel odpadů povinen s nimi manipulovat prostřednictvím soukromé nebo veřejné organizace, která uskutečňuje operace spočívající v odstraňování odpadů, nebo je povinen tyto operace zabezpečovat sám. Článek 15 rámcové směrnice o odpadech stanoví, že na základě zásady „znečišťovatel platí“ musí náklady na odstraňování odpadů nést držitel, který přenechá manipulaci s odpadem zařízením, které odpad sbírá, nebo podniku, který uskutečňuje operace spočívající v odstraňování odpadů. Držitelem odpadu není podle čl. 1 písm. c) rámcové směrnice o odpadech jenom vlastní držitel, ale také původce odpadu, který je definován v čl. 1 písm. b).

51. Článek 1 písm. b) rámcové směrnice o odpadech definuje jako kohokoli, jehož činností vzniká odpad („první původce“), nebo kohokoli, kdo provádí předzpracování, směšování nebo jiné činnosti, jejichž výsledkem je změna charakteru nebo složení odpadů.

52. Společnost Texaco nemůže být považována za původce odpadu pouze z toho důvodu, že vyrobila uhlovodíky, které se staly odpadem kvůli nehodě. Pojem původce odpadu je úžeji spojen se způsobem vzniku pojmového znaku odpadu. Pokud se uhlovodíky využívají v souladu se svým určením, přeměňují se, aniž by po sobě zanechaly odpad¹⁵. V projednávaném případě se uhlovodíky nestaly odpadem výrobní činností společnosti Texaco, ale až svým uložením ve vadných uskladňovacích zařízeních.

15 — Viz rozsudek ARCO, uvedený v poznámce pod čarou 6, bod 66.

53. Původcem odpadu je tedy zpravidla ten, kdo provozoval uskladňovací zařízení v době, kdy unikly uhlovodíky. Na první pohled se zdá, že touto osobou byl provozovatel čerpací stanice. To, zda odpovědnost za skladování nesla v rozporu s tím, co se jeví na první pohled, společnost Texaco – a provozovatel tak neprovozoval uskladňovací zařízení jako část vlastního podniku, ale na účet společnosti Texaco –, může konec konců posoudit pouze příslušný vnitrostátní soud. Přitom bude muset zkoumat, kdo právně a fakticky ovládal skladování a stav zařízení. Podkladem k tomu mohou být dohoda o provozování a všechny ostatní příslušné právní předpisy. Kromě toho je také důležité, jak se společnost Texaco skutečně chovala. Společnost Texaco se jistě nemůže zbavit právních kontrolních povinností tím, že je prakticky nevykonává. Pokud však společnost Texaco na základě svého hospodářského postavení ve vztahu k provozovateli čerpací stanice fakticky ovládala nad rámec svého právního postavení provoz uskladňovacích zařízení, pak musí též přijmout odpovědnost z toho vyplývající.

54. Kromě toho by společnost Texaco mohla přicházet v úvahu jako původce odpadů v případě, že by škody na uskladňovacím zařízení byly přičitatelné jejímu chování. Potud by se muselo uvažovat o chybě při plnění uskladňovacího zařízení zmíněné krajem Brusel-hlavní město. Nelze vyloučit ani to, že společnost Texaco měla při předání čerpací stanice provozovateli znát a odstranit možné vady, které později vedly k úniku uhlovodíků. Také v tomto rozsahu však musí

nezbytná zjištění učinit pouze příslušný soud.

b) K pojmu držitele odpadu

55. Podle čl. 1 písm. c) rámcové směrnice o odpadech se za držitele odpadu považuje původce odpadu nebo fyzická nebo právnická osoba, která je vlastníkem odpadu [má odpad ve svém držení]. Pokud společnost Texaco není původcem odpadu, může podle tohoto ustanovení být držitelem odpadu pouze tehdy, pokud má odpad ve svém držení.

56. Pojem držby není definován ani směrnicí, ani obecně právem Společenství. Podle obvyklého slovního významu odpovídá pojem držby faktickému ovládnání věci, nepředpokládá však vlastnictví věci ani oprávnění s věcí disponovat. Povinnosti vyplývající z článku 8 rámcové směrnice o odpadech však mohou být splněny, pouze pokud existuje faktická dispozice s odpadem, ale zároveň i oprávnění jej odstranit. Držba ve smyslu čl. 1 písm. c) rámcové směrnice o odpadech tak musí přes striktní smysl¹⁶ zahrnovat vedle (přímého nebo nepřímého)

16 — Viz stanovisko generálního advokáta Mischa ze dne 20. listopadu 2001 ve věci C-179/00 (Weidacher, Recueil 2002, s. I-501, I-505, body 76 a násl.), ve kterých ilustruje nepřesné použití pojmu držitele.

faktického ovládnání věci také oprávnění s odpadem disponovat.

o provozování. Společnost Texaco však platila nájemné až do léta 1993 a do května 1994 nechala provádět sanační práce, což předpokládá faktické ovládnání pozemku.

57. Skutečnost, kdo a v jaké době fakticky ovládal odpady, musí zkoumat postupující soud. Také na tomto místě se na první pohled zdá, že odpady fakticky ovládal provozovatel, přinejmenším do zastavení provozu čerpací stanice. Zda je tato domněnka správná, musí být posouzeno v podstatě podle stejných kritérií jako otázka, kdo byl původcem odpadů. Nelze však vyloučit, že provozovatel případně fakticky ovládal uskladňovací zařízení a okolní zeminu již podle dohody o provozování nikoli pro sebe, ale na účet společnosti Texaco. Ve prospěch toho by hovořila skutečnost, že – jak uvedl kraj Brusel-hlavní město a společnost Texaco – provozovatel nemohl provádět změny na pozemku bez souhlasu společnosti Texaco.

59. Rovněž skutečnost, kdo byl oprávněn odstranit znečištěnou zeminu, může posoudit pouze příslušný soud. Podle dostupných informací se zdá málo pravděpodobné, že by toto oprávnění příslušelo provozovateli. Na základě informací předložených Soudnímu dvoru nelze posoudit, zda společnost Texaco byla na základě nájemní smlouvy uzavřené s vlastníkem pozemku oprávněna odstranit znečištěnou zeminu, nebo zda k tomu byl oprávněn pouze posledně jmenovaný.

c) Mezitímní závěr k pojmům původce a držitel odpadu

58. Po zastavení provozu čerpací stanice existují vážné důvody k závěru, že se společnost Texaco stala osobou fakticky ovládající čerpací stanicí. Zdá se nepravděpodobné, že by provozovatel dále fakticky ovládal čerpací stanicí po vypovězení dohody

60. Stručně shrnuto se musí konstatovat, že podle čl. 1 písm. c) rámcové směrnice o odpadech se ropný podnik, který vyrábí uhlovodíky a prodává je provozovateli čerpací stanice, který provozuje některou z jeho čerpacích stanic na základě smlouvy o nezávislém provozování s vyloučením jakéhokoli vztahu podřízenosti vůči němu, pova-

- žuje za držitele odpadů ve formě zeminy znečištěné uniklými uhlovodíky,
- pokud lze škody způsobené na uskladňovacích zařízeních čerpací stanice přičítat chování ropného podniku (čl. 1 písm. c), 1. alternativa – původce odpadů) nebo
  - pokud při zohlednění všech právních a faktických okolností provozovatel provozuje čerpací stanici nikoli jako část vlastního podniku, ale na účet ropného podniku (čl. 1 písm. c), 1. alternativa – původce odpadů),
  - pokud při zohlednění všech právních a faktických okolností ropný podnik odpady fakticky ovládá a je oprávněn je odstranit (čl. 1 písm. c), 2. alternativa – držitel odpadů).

V – Závěry

61. Na základě výše uvedených úvah se Soudnímu dvoru navrhuje, aby na otázky Cour d'appel de Bruxelles odpověděl takto:

„1) Znečištěnou zeminu je třeba považovat za odpad, pokud je držitel kvůli znečištění povinen ji vykopat. Pojmový znak odpadu se předpokládá, není-li prokázán opak, pokud zemina nemůže být kvůli znečištění dále využívána v souladu se svým určením.

- 2) Ropný podnik, který vyrábí uhlovodíky a prodává je provozovateli čerpací stanice, který provozuje některou z jeho čerpacích stanic na základě smlouvy o nezávislém provozování s vyloučením jakéhokoli vztahu podřízenosti vůči němu, je třeba považovat za držitele odpadů ve formě zeminy znečištěné uniklými uhlovodíky,
- pokud při zohlednění všech právních a faktických okolností provozovatel provozuje čerpací stanici nikoli jako část vlastního podniku, ale na účet ropného podniku (čl. 1 písm. c), 1. alternativa – původce odpadů),

  - pokud lze škody způsobené na uskladňovacích zařízeních čerpací stanice přičítat chování ropného podniku (čl. 1 písm. c), 1. alternativa – původce odpadů) nebo

  - pokud při zohlednění všech právních a faktických okolností ropný podnik odpady fakticky ovládá a je oprávněn je odstranit (čl. 1 písm. c), 2. alternativa – držitel odpadů).“